

Gro + Jan er sant i miljøsakene

Høyre er Arbeiderpartiets nærmeste allierte i miljøpolitikken. Partiene er mer enige i miljøsakene enn på svært lenge, og står sammen i nesten tre av fire saker. Det viser nye tall fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, som N&M Bulletin nå presenterer.

For stortingsperioden 1993-94 viser tallene at Ap er enig med Høyre i nesten tre av fire miljø saker. På andreplass kommer FRP, som stemmer likt med regjeringspartiet i drøyt to tredjedeler av miljøsakene.

Mest uenig er Ap med SV. Disse to partiene var uenige om mer enn 70 prosent av miljøsakene i Stortinget.

Gro Harlem Brundtland og Jan Petersen støtter hverandres miljøstandpunkt i Stortinget, viser ny oversikt. (Arkivfoto: Harald Henden/Scanfoto.)

● side 3

INNHOOLD

EU godkjenner genmat	● 4
Talljuks for å støtte Jens?	● 5
Vil ha miljøguide på Internett	● 8
FN: koster ikke noe å redusere	● 9
Varmerekorder i oktober	● 9
U-land hindrer miljøgevinst	● 11

Har spart en milliard på svovelrensing

Norge sparer mellom 100 og 200 millioner kroner i året på at utslippene av svoveldioksid (SO₂) er mer enn halvert.

SO₂ er blant annet med på å skape sur nedbør. Siden 1980 er utslippene av SO₂ kraftig

redusert i Europa.

Redusert svovelinhold i olje og strengere rensekrav er to av de viktigste årsakene.

Lavere utslipp gir langt lavere kostnader til vedlikehold, blant annet på bygninger.

Statistisk sentralbyrå lager nå en grundig rapport om kostnadene ved svovelutslippene.

● side 7

– Vi vet for lite om miljøgiftene

Miljøbevegelsen er for lite nyansert i debatten om miljøgiftene, mener Erik Dybing i Folkehelsen.

Han mener det ikke er grunn for Naturvernforbundet å rope et stort varsko om miljøgiftene.

● side 6

Natur&miljø

Bulletin

Norges Naturvernforbund**Ansvar. redaktør (konst.): Ole P. Pedersen**

Redaksjon: Jens P. Toldnæs, Audun Garberg.
Postboks 2113 Grünerløkka
0505 Oslo
Bankgiro: 1720.05.00717
Postgiro: 0803 50 94602
Elektronisk post:
red.naturvern@oslonett.no
Telefon: 22 71 55 20
Telefax: 22 71 56 40
Direkte: 22 04 4 + 641 (Toldnæs),
642 (Pedersen), 644 (Garberg).
Neste utgave: 1.12.1995.

Annonser tlf: 22 71 92 20
Annonser fax: 22 71 92 38
Abonnement:
kr. 180,-/år (privatpersoner)
kr. 500,-/år (bedrifter).
Produksjon: Can Grafisk. Trykket
på Cycilus, 100% resirkulert papir.

Blader merket **norsk fagpresse**
er opplagskontrollert og godkjent av

Rollin' down the highway

Miljøorganisasjonene gjør seg for alvor klare til å kaste seg ut i det elektroniske samfunnet på Internett. Et nytt, norsk miljøsender kan bli det beste som har hendt norsk miljøbevegelse på mange år.

Miljøheimevernet og Grønt arbeidsliv i praksis (Grip) søker nå om penger for å utrede muligheten for en miljøguide på Internett, som kan bidra til økt miljøengasjement.

Tradisjonelt har det vært lokale eller regionale miljøkonflikter som har vakt folks engasjement. En vei her, et ozonhull der og et tre i skogen har gjerne vært det konkrete, praktiske utgangspunktet for at folk har gått i bresjen for miljøkamp og naturvern – og blitt medlemmer og aktive i miljøorganisasjonene.

Så ikke lenger. Som ungdommen vil ha «fast food» vil de også ha «fast action». Ifølge meningsmålerne kan folk tenke seg å gi penger til en spesiell miljøsak, men de ønsker ikke å assosiere seg med alle synspunktene til en hel organisasjon.

Dette er et stort problem for de medlemsbaserte miljøorganisasjonene. Tilbakegangen har vært konstant siden 1991, selv om miljøengasjementet i andre sektorer har tatt av siden da.

Internett er det «nye» – vår tids «Road Movie»: vi cruiser fra Australia til USA, fra Nettvik til CIA på sekunder, og tar med oss det vi har lyst på av tilgjengelig informasjon. Noen steder kan vi legge igjen penger – for å redde regnskogen, om det er det vi vil.

Internett er i dag for de rike og ressurssterke. Det er all grunn til å tro at miljøbevegelsens budskap – som både apellerer til hjerte og hjerne – kan dra veksler på Internett som kanal for å nå ut med sine synspunkter, og for å nå fram til sentrale opinionsledere i samfunnet. Det krever spennende presentasjon, dybde i innholdet og vilje til å satse på mediet som informasjonskanal til deler av det norske folk.

Det norske skoleverket skal også ut på Internett om kort tid. Hvis de fortvilte lærerne har et spennende sted med mye norsk-språklig miljøinformasjon å vise fram, vil intet være bedre – verken for miljøorganisasjonene eller elevene. Tenk å få reise på rundtur i regnskogen i naturfagtimen – besøke fremmede indianerstammer og observere snikende slanger!

Internett er en billig og miljøvennlig distribusjonskanal. Så hvis Grip og Miljøheimevernet får pengene de trenger for å skape et norsk miljøsender på nettet, da lukter det rock'n'roll.

Gjestekommentar

Miljøet er salderingspost

Ragnhild Q. Haarstad
Leder, energi- og
miljøkomiteén

Da regjeringen la fram statsbudsjettet for 1996, og det ble klart at enda en gang var det Miljøverndepartementet som hadde tapt kampen om bevilgningene, prøvde statsråd Berntsen å bortforklare dette med at penger er ikke alt.

Men skal vi få gjort noe med opprydding og behandling av avfall, kalking mot sur nedbør, rensing av kloakk og oppfølging av verneplaner, så trengs det penger, mange penger.

La meg nevne noen eksempler.

Oppfølging av stortingsmelding om ny landsplan for nasjonalparker og andre verneområder, er anslått å koste mellom 80 og 90 millioner kroner.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) anslår behovet for kalking av vassdrag til omlag 113 millioner kroner i 1996, økende til 157 millioner i 1999. Det bevilgningsnivået vil vi måtte fortsette med utover år 2000.

Et annet område som har vært sørgelig underbudsjettet i mange år, er arkeologiske kulturminner. Dette har fått liten oppmerksomhet, men er bekymringsfullt fordi det dreier seg om en uerstattelig del av vår kulturarv.

Det bør kanskje nevnes at statsråd Berntsen i sin miljøpolitiske redegjørelse for Stortinget både i 1994 og 1995 varslat at regjeringen ville prioritere arbeidet med å ta vare på våre kulturminner. Så langt har denne «prioriteringen» ført til reduserte bevilgninger på Riksantikvarens budsjett.

Debatten om energi- og miljøkomiteéns innstilling er 20. november. Så langt ligger det an til å bli små endringer i forhold til regjeringens forslag. Det blir flertall for en økning på 30 millioner kroner til kalking av vassdrag, og ni millio-

ner til kystkultur og fartøyvern. Dette er selvsagt bra, men i forhold til det store behovet på en rekke områder, hadde jeg håpet at det skulle vært mulig å få gjort noe mer med budsjettet.

Jeg må dessverre konstatere at heller ikke for neste år er det flertall på Stortinget for økte bevilgninger til miljøtiltak. Det er bare Senterpartiet, SV og Kristelig folkeparti som foreslår å øke bevilgningene på Miljøverndepartementets budsjett. Høyre foreslår også nå å redusere bevilgningene sterkt.

Alle bør merke seg at om Arbeiderpartiet og regjeringen vil prioritere bevilgninger til miljøtiltak, så er det flertall for det på Stortinget.

Det er ett forhold som blir stadig mer påfallende. Når et flertall på Stortinget vedtar f.eks. bygging av hovedflyplassen på Gardermoen eller nytt rikshospital, har det vært en selvfølge at dette skal følges opp med nødvendige bevilgninger. Men når det gjelder vedtak på miljøområdet, så er dette ikke noen selvfølge. Dette gjelder f.eks. landsplan for nye nasjonalparker, fylkesvise verneplaner, barskogvern eller rovviltforvaltning.

Det er dessverre en kjensgjerning at det er mye lettere å få vernetiltak gjennom i Stortinget, enn å få vedtatt det som vernet kostet. I dette ligger en stor fare for at ulike vernetiltak kommer i miskreditt. Resultatet kan bli at motstanden mot vern vil kunne øke. Ingen kan vel ønske en slik utvikling. I hvert fall er ingen tjent med at det blir økt konflikt og uro omkring vernevedtak.

Til slutt noen ord om natur- og miljøvernorganisasjonene. De utfører et viktig arbeid og bidrar til økt informasjon, kunnskap og forståelse for miljø i vid forstand. Det er derfor beklagelig at det ikke er mulig å få flertall for økte bevilgninger til organisasjonene.

Gro og Jan P enige tre av fire ganger

Høyre er Arbeiderpartiets (AP) nærmeste allierte i miljøpolitikken. Partiene står nå sammen i nesten tre av fire miljø saker, viser nye tall som N&M Bulletin presenterer. Men uenigheten på Stortinget er større enn på mange år.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) har sett på partienes stemmegivning i Stortinget. For stortingsperioden 1993-94 viser tallene at Ap er enig med Høyre i nesten tre av fire miljø saker. På andre plass kommer FRP, som stemmer likt med regjeringspartiet i drøyt to tredjedeler av miljø sakene.

Mest uenig er Ap med SV. Disse to partiene var uenige om mer enn 70 prosent av miljø sakene i Stortinget.

Tendensen bekreftes av at Arbeiderpartiet og Høyre er enige om nesten alle energispørsmål. Også her er regjeringspartiet mest uenig med SV, og hakk i hel kommer Senterpartiet.

I alt var 75 energi- og miljø saker oppe til votering i 93-94.

- Feil problemstilling

Helt feil problemstilling. Vi er mest enig med oss selv, sier miljøpolitisk talskvinne i Ap, Ranveig Frøiland, til N&M Bulletin. Frøiland er nestleder

i Stortingets energi- og miljøkomité.

– Mye av miljøpolitikken hadde vi fått på plass før perioden 1993-94. I dag dreier det seg stort sett om bevilgninger, for eksempel budsjettet til Miljøverndepartementet. Og der tror jeg vi har funnet et leie som er naturlig for oss, sier Frøiland.

Hun mener forskjellen på SV og Aps miljøpolitikk er at SV vil bruke litt flere penger. Høyre vil gjerne bruke litt mindre og ender derfor opp med forslagene fra regjeringen.

– Vi har en like god miljøpolitikk som SV, men de har litt flere penger.

Frøiland tror likevel at de to partiene vil skille lag når klimameldingen skal behandles over nyttår.

– Da ligger dere vel mer på linje med Høyre?

– Ja, det ender nok med det.

Todeling

Paul Chaffey, miljøpolitisk talsmann i SV, sier at det er blitt en todeling i miljøpolitikken. Ap, Frp og Høyre står på den ene siden, og resten av stortingspartiene på den andre. Han er likevel overrasket over at forskjellene mellom SV og Arbeiderpartiet er så store.

– Vi har fått en veldig markant todeling i miljøpolitikken. Arbeiderpartiet har konsekvent stemt sammen med Høyre og Frp i alle miljø saker som ikke har med grunneiere og klassisk miljøvern å gjøre, sier Chaffey.

Enighet i 1992-93

I perioden 1992-93 var i alt 47 miljø saker oppe til votering.

Denne perioden var preget av stor enighet mellom Ap og de andre partiene.

I 1990-91 var Arbeiderpartiet på linje med Høyre, Senterpartiet og Krf i omtrent fire av fem miljø saker. Mest uenig var de med SV og Frp.

Store variasjoner

Tallene fra NSD inneholder store variasjoner fra år til år. Årsaken er at sakene det votes over er svært forskjellige.

Enigheten mellom Arbeiderpartiet og SV har de siste fem årene variert mellom 28 prosent på det laveste og 82 pro-

sent på det høyeste. Regjeringspartiets forhold til Høyre og Senterpartiet er mer stabilt i miljø saker. Fra 1989 til 1994 har Ap vært enig med Sp og Høyre i mellom 60 og 80 prosent av miljø sakene.

Som en kuriositet kan det nevnes at Stortinget i perioden 1979-80 hadde to miljø saker oppe til votering. Den gang var Ap og SV hundre prosent enige.

Tallene er stilt til disposisjon av Stortingets arkiv og tilrettelagt av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste. RV og Venstre er ikke med i undersøkelsen.

Natur&miljø

Bulletin

Natur&Miljø Bulletin og Natur&Miljø utgis av Norges Naturvernforbund. Publikasjonene er medlem av Den norske fagpresses forening, og har i dag et opplag på henholdsvis 5800 og 25 000 eksemplarer. Redaksjonen strever stadig etter å finne nyheter på miljøområdet, og trekker ofte opp saker som blir sitert i nasjonale medier.

Natur&Miljø Bulletin søker

Redaksjonssekretær

Norges ledende miljøredaksjon trenger en ny medarbeider. Vi søker en dyktig journalist med interesse for natur og miljø, som skal fungere som journalist og redigerer. Det er en fordel om du har erfaring med uttegning og ombrekking på skjerm. Natur&Miljø Bulletin kommer også ut med Internett-utgave, som vi gjerne vil gi deg ansvaret for.

Vi kan tilby et lite, men hektisk og trivelig journalistmiljø ved Akerselva, med en rekke miljøorganisasjoner som naboer. Du får mulighet til å jobbe med både kjapt nyhetsstoff og dypere reportasjer, gjennom bulletinens «storebror», magasinet Natur&Miljø.

Stillingen lønnes p.t. mellom lønnstrinn 29 og 35. For flere opplysninger, ta kontakt med konst. redaktør Ole P. Pedersen (2204 4642) eller Jens Petter Toldnæs (2204 4641).

Søknad med attester, vitnemål og arbeidsprøver sendes senest **mandag 27. november** til: N&M Bulletin, Postboks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo

Dødsvirus uten kontroll

Australias veterinærer har gitt opp å få kontroll over et virus som dreper kaniner på kontinentet, skriver avisa Age i Melbourne. Forskerne tror smitten ble tatt med ut av et karanteneområde av en journalist og fotograf, og siden har det spredt seg med rekordfart. Virus rammer bare europeiske kaniner.

EU godkjenner mer genmanipulert mat

EU kommer sannsynligvis til å tillate både genmanipulert sikkorisalat og raps i matvarer, tross norske protester. Gensøknadene er for dårlige, mener Miljøverndepartementet (MD).

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

EU skal nå avgjøre om genmanipulert oljeraps kan brukes i mat. Norge og fire EU-land har uttalt seg negativt, men det er antakelig ikke nok til at EU sier nei til markedsføring av rapsen. Dermed kan den havne i matvarer i norske butikker.

Førstekonsulent Inger Færevik i MD, sier til N&M Bulletin at risikovurderingene i de enkelte søknadene om å markedsføre genendrede planter, er for dårlige.

– Det finnes ikke gode nok retningslinjer for risikovurdering av genendrede planter, sier Færevik. Hun påpeker at oljerapsen er endret slik at den skal tåle sprøytemidler. I den genmanipulerte rapsen dannes

dermed andre nedbrytningsstoffer av sprøytemidlene, enn i vanlige planter.

Det er Statens institutt for folkehelse som har uttalt seg kritisk til oljerapsen på dette punktet.

Det er allerede bevist at motstandsdyktigheten mot sprøytemidler kan spre seg til uggresset åkerkål, som vokser i nærheten av rapsmarkene. MD er bekymret for dette, men påpeker at rapsplanten er lite utbredt i Norge. Den direkte miljøeffekten ved innføring av genrapsen vil derfor være liten i Norge, mener MD.

Oljerapsen ble først godkjent brukt i EU i fjor, men da var det en forutsetning at rapsen ikke skulle brukes i mat. Det samme gjelder for sikkori-salaten.

Fire EU-land negative

Av EU-landene er Sverige, Danmark, Spania og Østerrike negative til å bruke oljerapsen. Det er spesielt tre punkter landene peker på:

* Langtidsvirkningene av økt bruk av sprøytemidler.

* Landene ønsker å merke det ferdige produktet. Det er ikke forutsatt i søknaden, og

dermed kan ikke landene kreve merking.

* De fire er skeptiske til at planten skal bli matvare.

Ingen revidering

Samtidig med at de to nye genplantene behandles i EU, vurderer kommisjonen om EUs gendirektiv skal endres, slik at det blir mer strømlinjeformet og effektivt.

Færevik sier imidlertid at de aller fleste medlemslandene er fornøyde med direktivet. I dag er behandlingstiden på en søknad om utsetting eller markedsføring av genmanipulerte organismer gjerne over ett år.

– Det skyldes ikke direktivet, men at landene har for liten erfaring med sakene. Direktivet forutsetter at det ikke skal være en grundig gjennomgang av sakene i hvert enkelt land. Men siden metodene for risikovurderinger er dårlige, må behandlingen likevel ta tid, sier hun.

Ekspertene mot

Bioteknologinemnda går klart imot markedsføringen av oljeraps i Norge. Nemnda er særlig bekymret for at rapsen kan ende opp på norske kjøkkenbord

i form av matvarer. Bioteknologinemnda er regjeringens rådgiver innen genteknologi.

– Det er stor sannsynlighet for at motstandsdyktighet mot ugrasmidler kan spre seg til ugrasplanter som vokser vilt nær rapsåkrene, mener Bioteknologinemnda. Sekretariatsleder Ruth Kleppe Aakvaag viser til forsøk med oljerapsen i Danmark, hvor åkerkålen ble smittet med det nye genet.

Ekspertene ønsker ikke at planter som kan bli matvarer eller dyrefôr, inneholder gener som gjør plantene motstandsdyktige mot antibiotika.

Ikke helsefare

Nemnda legger imidlertid til at oljerapsen ikke vil være noen risiko for mennesker eller dyr.

Rapsolje brukes i matolje og margarin. Råvaren er imidlertid betydelig mer brukt i utlandet enn i Norge.

«Man kan imidlertid anta at importerte margarinprodukter og næringsmidler der matoljer og matfett inngår vil kunne inneholde olje fra genmodifisert oljeraps», skriver Bioteknologinemnda. Aktuelle produkter du kan få i butikken er kjeks, iskrem og bakevarer.

EU avgjør genimport

EU-kommisjonen skal om kort tid avgjøre om genmanipulerte bønner fra USA kan importeres til EU. Norge kan ikke hindre at bønnene kommer hit til landet.

USA er svært interesserte i å få til en eksportordning til EU av de genendrede bønnene. I følge den amerikanske handelsorganisasjonen USTR (US trade representatives), er bønnene prøvesteinen på det som kan bli en lang rekke genmanipulerte eksportvarer til Europa. Ifølge nyhetsbyrået Reuter kan kommisjonens avgjørelse sette

standard for internasjonal handel med genmanipulerte varer. Ifølge USTR handler bønnesakene om å gi tilsagt til produkter som er regnet som sikre i USA av tre forskjellige direktorater. I tillegg skal bønnene være testet i europeiske laboratorier. Landbruksministeren i USA, Dan Glickman, sier at han vil kjempe «som en gal» mot enhver misbruk av vitenskapen for å skape skjulte handelsbarrierer i Europa mot amerikanske varer.

For de amerikanske bønnebondene må EUs avgjørelse helst komme tidlig i 1996, før frøene kjøpes inn.

Ny sjøfugl oppdaget

Britiske ornitologer har oppdaget en ny lirefugl.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Det hører til sjeldenhetene at vitenskapen oppdager nye sjøfugler. I siste nummer av «Bulletin of British Ornithologist Club» beskrives en ny lire, *Puffinus atrodorsalis*.

Et skinn av den nye fuglen ble sendt British Museum i 1994. Et bilde av en tilsvarende fugl ble tatt i Elat i Israel i 1992. Foreløpige undersøkel-

ser viser at arten også befinner seg i vestlige deler av Det Indiske hav.

Lirer i Norge

Lirene er utbredt over alle verdenshav, og tilhører familien stormfugler. Fuglefamilien, som inneholder 18 arter, kjennetegnes blant annet ved at hun- og hanfugler er like, og ved neseborene som munner ut i hvert sitt rør på neseryggen. Stortlire, grålire, havlire og gulnebblire er kjent fra norske kystfarvann, men er foreløpig ikke funnet hekkende.

Talljuks for å støtte Jens?

En ny meningsmåling viser at 70 prosent av den norske befolkningen mener oljevirk-somheten minst utgjør en middels fare for miljøet. Norsk Oljerevy framstiller undersøkelsen som om tre av fire nordmenn mener Jens Stoltenbergs politikk ikke er noen miljøtrussel.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Undersøkelsen er foretatt av Markeds- og mediainstituttet (MMI) på oppdrag fra bladet Norsk Oljerevy, som utgis av Universitetsforlaget.

På spørsmålet «Hvor stor fare for miljø og klima tror du den norske olje- og gassvirksomheten representerer?», svarer omlag halvparten (48 prosent) at virksomheten utgjør en middels stor fare. Resten for-deler seg på svaralternativene «svært liten» eller «liten fare» (24 prosent) på den ene siden, og «svært stor» eller «stor fare» (22 prosent) på den andre. Norsk Oljerevy konkluderer

med at tre av fire nordmenn mener virksomheten ikke utgjør noen trussel i det hele tatt, og kommer dermed Nærings- og energiminister Jens Stoltenberg til unnsetning. Stoltenberg har i høst vært under sterkt press for Norges egenrådige oljepolitikk.

Sjefsredaktør Hans Henrik Ramm mener bladet har deknning for det som er skrevet.

– Det er en forskjell mellom ordet «trussel» som er brukt i

bladet, og ordet «fare» som er brukt i spørsmålet. Det er også en stor kontrast mellom det vi ser her, og det bildet vi vanligvis får av olje- og gassvirksomheten gjennom media, sier han.

MMI kritisk

Markeds og mediainstituttet er uenig i den måten undersøkelsen deres blir brukt på.

– Konklusjonen kunne jo like godt vært snudd på hodet, sier Fred Olsen hos MMI, til N&M Bulletin.

Olsen påpeker at befolkningen er todelt og at men bør se bort fra kategorien «middels» dersom man ønsker å trekke bastante konklusjoner.

Problemet for Norsk Oljerevy er at da forsvinner halvparten av de spurte. Den tvilsomme konklusjonen har også blitt distribuert av nyhetsbyrået News-Wire, og er gjengitt i andre aviser.

Ingen fare?

Hvor stor fare for miljø og klima tror du den norske olje- og gassvirksomheten representerer?

Liten/	
svært liten fare:	24 %
Middels fare:	48 %
Stor/svært stor fare:	22 %

(Kilde: MMI, 1995.)

TENK DEG
ET RENHOLDSPRODUKT
UTEN KJEMIKALIER.....

VI HAR DET!

Kom og besøk oss på stand EC 19
på Hjem og Hobby på Sjølyst.

Vi tenker miljø!

Eidsvoll Miljøprodukter as

Takk for
støtten!

FOA

Fredrikstad og Omeng Avløpsanlegg
Habornveien 61, PB 1115,
Gamle Fredrikstad
Tlf: 69-322920 Fax: 69-323433

**KARMØY
KOMMUNE**

TINE

Vestlandsmeieriet

**Rena
Karton as**

A/S DENOFA OG LILLEBORG

johnson metall as

NORCEM FoU
Sement-Betong
Miljø-Energi
Vi har kompetansen

**MADLA
HANDELSLAG**
VÅRHUSET
MADLA BILHOLLEN
Tlf. 55 70 22
DAGLIGVAREAVD.
KVERNEN
Tlf. 59 08 97

- Vi vet for lite til å advare om miljøgifter

Miljøbevegelsen er for lite nyansert i debatten om miljøgiftene. Forskerne vet for lite til å gå ut og advare folk mot varer i butikene, mener Erik Dybing, avdelings-overlege i Folkehelse.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Folkehelse ble opprettet i 1929. Instituttet sysselsetter over 400 mennesker, og skal gi helse-, miljø og næringsmiddelmyndighetene råd om miljøfaktorer som påvirker folks helse.

I det siste har Folkehelse vært i søkelyset når det gjelder miljøgiftenes virkninger. Miljøbevegelsen har stilt spørsmålsteget ved om Erik Dybing og hans institutt tar denne trus-

selen alvorlig nok.

– Er det betenkelig at forbrukerne ikke får tilgang til Produktregisteret og opplysninger om de stoffer et enkelt produkt inneholder?

– Forbrukerne skal primært informeres gjennom merkesystemet. Det vil si at alle produkter som har et innhold som kan være betenkelig for helsen, skal ha opplysninger om dette. Når det ikke står på produktet betyr det at vi ikke anser dette som et helseproblem ved vanlig bruk, sier Dybing til N&M Bulletin.

– Allikevel er forbrukere av for eksempel fargehandelsprodukter urolige. Hvorfor ikke gå ut med informasjonen?

– Et lukket produktregister er ikke det samme som at det underslås informasjon som har betydning for folk. Skulle vi ha en full innholdsdeklarasjon på ethvert produkt ville det virke forvirrende og svekke effekten

av det vi ønsker å advare mot.

At opplysningene skulle være tilgjengelige for forbrukerne, dersom de ønsket dem, ser jeg ingen betenkeligheter med, men jeg skjønner at industrien er skeptiske til at produkttemmeligheter kommer ut.

- Samme interesser

– Er det ikke et paradoks at Folkehelse og Naturvernforbundet sitter som motpoler i NRKs «Redaksjon 21» når miljøgiftenes skadevirkninger diskuteres?

– Grunnleggende har vi den samme interessen og de samme målene: å identifisere potensielle helsetrusler for så å gjøre noe med dem. Naturvernforbundet er viktige i dette arbeidet, men har allikevel en pådriverrolle som er litt annerledes enn vår.

– Mange vil kanskje anklage oss for å mangle totalperspektivet ved at vi bare går inn og ser på én og én faktor. Det jeg savner fra miljøbevegelsens side, er en litt mer grunnleggende og nyansert tolkning av det vi vet til nå. Særlig når det gjelder de kvantitative tinge-

ne. For mange av de stoffene det er snakk om skal det en viss dose til for å utløse en effekt. Hvis man ligger langt under den grensen må også det komme fram.

- Vet for lite

– Det er allikevel alvorlig dette her?

– Vi ser bekymringsfulle endringer i helsetilstanden som vi ikke vet årsaken til. Det vi sitter på av viten er foreløpig for lite til å kunne komme med noen eksakte forklaringer. Det må finnes et rimelig grunnlag for mistanke før vi kan gjøre noe.

– Hva skjer av forskning på dette området i Norge?

– Norges forskningsråd har utlyst et nytt forskningsprogram, «miljøforurensning og helse». Dette ønsket vi å få igang allerede i 1992. En av årsakene til at det ikke gikk, var mangel på penger. Det er det samme nå. Miljøverndepartementet har for eksempel ikke gitt penger, og vi starter derfor opp med bare tre millioner i 1996. Vi har, dersom vi klarer å markedsføre arbeidet godt nok, et ambisiøst mål om ti millioner i 1997.

Burgere bedre enn fisk?

Det er ikke lenger så sunt å spise fisk. Ihvertfall ikke i USA.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

46 av USAs 50 stater advarte folk mot å spise fisk i 1994, skriver bladet New Scientist. Dette var en økning på 20 prosent fra året før. Advarslerne strakk seg fra å begrense fiske-spising fra forurensset vann, til ikke å spise fisk i det hele tatt. Helsemyndighetene i statene Maine, Massachusetts, Michigan, Missouri, New Jersey, New

York og Florida sendte ut advarsler som gjaldt all slags fisk fanget i disse statenes innsjøer.

Kvikksølv

Kvikksølv stod for mer enn halvparten av helseadvarslene. I tillegg kom tungt nedbrytbare miljøgifter som PCB, chlordane, dioksin, DDT og mer enn tyve andre kjemikalier. Økningen i helseadvarsler er ikke nødvendigvis et tegn på at forurensningen øker. Det kan like godt være et resultat av økt kontroll, ifølge amerikanske miljømyndigheter.

Rensing sparte en milliard

Bedrifter og husholdninger sparer mellom 100 og 200 millioner kroner i året på at utslippene av svoveldioksid er mer enn halvert de siste 10 årene. Totalt har Norge spart over én milliard kroner på miljøtiltakene.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Utslippene av svoveldioksid (SO₂) er redusert med 62 prosent fra 1985 til 1994. SO₂ fører blant annet til materialskader på bygninger. Reduserte utslipp gir dermed langt lavere kostnader til vedlikehold. Besparelsene kan være på opptil 200 millioner kroner hvert år.

Forsker Solveig Glomsrød ved Statistisk Sentralbyrå (SSB) kan ikke si nøyaktig hvor store besparelser som er gjort de siste ti årene.

– Stemmer det at vi sparer over 100 millioner kroner i året?

– Ja, det tror jeg vi kan si. Sannsynligvis er tallet opp imot 200 millioner, sier Glomsrød til N&M Bulletin.

Nye beregninger

I 1985 brukte norske bedrifter og husholdninger 200 millioner kroner til vedlikehold, som følge av korrosjonsskader på grunn av SO₂-utslipp. Beregningen ble gjort av SSB.

Nå er byrået i ferd med å lage en ny og grundigere rapport, som viser at kostnadene i dag er på rundt 200 millioner, og at utgiftene var langt større for ti år siden. I tillegg er utslippene av SO₂ fra andre land

redusert. Svovelforurensning fra utlandet var beregnet til å koste Norge 80 millioner kroner i 1985.

Årsaken til at kostnadene til vedlikehold fortsatt ligger på et par hundre millioner kroner, er først og fremst at konsentrasjonen av bakkenært ozon har økt de siste årene.

Sur nedbør

Svoveldioksid er blant annet med på å skape sur nedbør. Siden 1980 er utslippene av SO₂ kraftig redusert i Europa. Norge har gjennom Oslo-protokollen bundet seg til 76 prosent reduksjon av utslippene innen år 2000, med 1980 som utgangspunkt.

Redusert svovelinhold i olje og strengere rensekrav er to av de viktigste årsakene til at utslippene av SO₂ har blitt redusert de siste årene.

Stressede alger lager miljøgifter

Overgjødning av havet fører til at algene produserer klororganiske miljøgifter – stoffer som industrien kjemper for å bli kvitt. Det viser en ny, svensk undersøkelse.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Utslipp av klororganiske miljøgifter regnes som et alvorlig miljøproblem. Fra før har det vært kjent at det er industrien som står for disse utslippene. Nå viser altså en svensk undersøkelse at overgjødning av havet fører til at algene blir stresset og begynner å produsere de samme stoffene.

Like mye som fra industrien?

Undersøkelsen, som er foretatt av Marianne Pedersen ved uni-

versitetet i Uppsala og Katarina Abrahamsson ved Göteborgs universitet, viser at utslippene av de naturlig produserte miljøgiftene kan være like store som de industrielle utslippene, skriver avisen MiljöAktuellt.

Stopp overgjødningen

Utrekninger viser at rødalger ved Hallandskysten i løpet av ett år produserer 5,7 tonn kloroform, 11 tonn trikloretylen,

0,3 tonn perkloretylen og 1600 tonn bromoform.

Alger som utvikles normalt, produserer svært lite eller ingen klororganiske miljøgifter. Mest er det i subtropiske og tropiske farvann. De svenske forskernes råd er derfor: Stopp overgjødning av havet. Ved kommersiell dyrking av alger bør havbrukerne velge algearter som under stress produserer mindre miljøskadelige stoffer.

Flere vindmøller

Tunø Knob vindmøllepark ble startet i forrige måned, som Danmarks andre. Hver av de ti vindmøllene produserer 500 kilowatt, og kan dekke strømforbruket i rundt 3000 eneboliger, skriver Information. Vindmølleparken har kostet snaut 87 millioner danske kroner. Biologer skal undersøke om vindmøllene skremmer fuglene i området. Den undersøkelsen vil være ferdig i 1997.

Sagt & Skrevet

Dobletforbruk

Papirforbruket i regjeringskvartalet ble nesten fordoblet på to år, og økte fra 30 millioner ark i 1992 til 56 millioner ark i 1994. Den sterke økningen i papirflommen betraktes både som et miljøproblem og et økonomisk problem, skriver *Arbeiderbladet*. Vi legger til at en stabel med 56 millioner ark vil rage drøyt 6000 meter over bakken. Dermed slår regjeringen snart hull i ozonlaget, som må regnes som direkte truet der det svever 8000 meter over oss.

Avgift bremser flytrafikken

Flyseteavgiften kan få alvorlige konsekvenser for norsk flytrafikk. Luftfartverket har registrert en stagnasjon i trafikken etter at avgiften ble innført i vår. NSB har de siste månedene hatt vekst i trafikken.

Avgiften er på 65 kroner per person som reiser fra flyplassene i Bergen, Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim.

(Aftenposten)

Vurderer å merke hormonhermere

Statens Forurensningstilsyn vurderer om enkelte stoffer med hormonhermende effekter som i dag ikke er merket helsefarlige, skal bli det. Forurensningstilsynet har fått mange telefoner fra engstelige forbrukere etter at Naturvernforbundet hevdet at det finnes over 60 produkter på markedet med hormonforstyrrende miljøgifter. (Aftenposten)

Miljøkommisæren

«Hvis en miljøkommisær bruker så mange krefter på å skrive dagbog, spise frokost og drømme sig andre steder hen, så kan man da godt forstå, at det går skidt med miljøet.» – Jørgen Sten-Nielsen, Information.

Fiskeridepartementet og Naturvernforbundet har felles interesser:

- i vern og utnyttelse av havets ressurser for all framtid og i å trygge arbeidsplasser og bosetning.
- i utviklingen av et havbruk i pakt med naturen.
- i trygg sjøtransport og i innsats for å hindre forurensning til sjøs.

DET KONGELIGE
FISKERIDEPARTEMENT

Postboks 8118 Dep., 0032 Oslo
Telefon 22 34 90 90
Telefax 22 34 95 85

Standley vil ha miljøguide på Internett

Grønt arbeidsliv i praksis (Grip) og Miljøheimevernet (MHV) går nå sammen om å etablere en norsk miljøguide på Internett.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Initiativet kommer fra daglig leder i Grip, Martin Standley, og nestleder i MHV, Hans Petter Uleberg. Sammen har de nå søkt Miljøverndepartementet (MD) om støtte for å utrede Internett-prosjektet nærmere.

– Internett er en viktig kanal for å spre miljøkunnskap, metoder, eksempler og produktinformasjon, mener Standley og Uleberg. Organisasjonene peker på at Internett begynner å bli et miljøeffektivt alternativ for å spre miljøinformasjon til

viktige grupper. Det norske skoleverket skal etter planen knyttes opp til Internett i løpet av kort tid. Samtidig skal Norge følge opp Agenda 21, om bærekraftig produksjon og forbruk – et dokument som ble vedtatt på den store miljøkonferansen i Rio i 1992.

– Det er et sterkt behov for miljøinformasjon ute i markedet. Et eksempel er bedrifter som skal redusere avfallsmengden. De trenger raskt tilgjengelig informasjon, sier direktør ved Grip, Martin Standley, til N&M Bulletin.

Standley ser Internett som en umoden kanal, men som bare vil få større og større betydning. Han understreker at den nye miljøguiden er tenkt som et knutepunkt på datanettverket, hvor guiden knytter sammen informasjon fra en rekke institusjoner og organisasjoner.

– Å se informasjon i et helhetsperspektiv er en viktig del av Agenda 21, understreker Standley.

– Positivt

– Vi har allerede signalisert at vi er positive til søknaden. Men vi skal se nøye på saken først, og et endelig svar kommer i løpet av to til fire uker, sier informasjonssjef Sylvi Ofstadi MD til N&M Bulletin.

Ifølge MD er det positiv stemning til forslaget også i

informasjonsavdelingene i departementets forskjellige direktorater.

MD er allerede representert på Internett gjennom statsforvaltningens Odin (Offentlig dokumentasjon i Norge). Ifølge Odin-redaksjonen var det 120 000 såkalte oppslag på Odins Internett-sider i oktober. MD hadde imidlertid «bare» 1500 besøk i samme periode. I tillegg kommer de som leste MDs pressemeldinger.

Folkebevegelse på nettet?

Husmødre med handlenett skal suppleres med unge menn med mus, når Miljøheimevernet nå satser på Internett.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Det er overraskende at Miljøheimevernet (MHV), som har profilert seg som en forbrukerdugnad som skal nå ut til det brede lag av folket, nå går i spiss for å dra i gang et norsk miljøenter på Internett.

Nestleder i Miljøheimevernet, Hans Petter Uleberg, sier til N&M Bulletin at når MHV nå blir med Grip på Internett-satsingen, markerer det at organisasjonen ønsker å nå ut til enda flere på en raskere måte. Det er i dag mellom 550 000 og 600 000 mennesker med Internett-tilgang i Norge.

– Noen vil si vi skulle startet med dette tidligere, men det er nå tiden er moden. Hensikten

er å organisere miljøinformasjonen slik at brukerne av Internett vet hvor de skal finne alle tilgjengelige opplysninger, sier Uleberg til N&M Bulletin.

Han er ikke i tvil om at det vil være store miljøgevinster ved å ha informasjonen tilgjengelig på Internett, slik at den miljøinteresserte kan hente ut akkurat det han eller hun har bruk for.

– Vi tror dette vil gjøre Miljøheimevernet enda bedre kjent rundt om i Norge, noe som også vil gjøre det enklere å bygge opp lokale nettverk.

Flere forslag

Samtidig med at Grip og MHV lanserer sine planer, tar Naturvernforbundet også initiativ til en Internett-basert informasjonstjeneste. Organisasjonen har søkt Uni Storebrand om støtte til å starte opp en tjeneste som skal gi publikum miljøinformasjon, både via vanlig telefon og på datanettverket.

Dårligere service

Som følge av omlegging av Postens distribusjonssystem, vil N&M Bulletin heretter bli dyrere å sende, og samtidig bruke flere dager i posten. Vi beklager at Postens reduserte tilbud fører til et dårligere produkt for leserne.

FN: lavere CO₂-utslipp koster ingenting!

Det er fullt mulig å redusere i-landenes utslipp av karbondioksyd (CO₂) med mellom 10 og 30 prosent uten at det koster noe. Det slår FNs klimapanel (IPCC) fast i sin kommende rapport.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

To av IPCCs arbeidsgrupper påpeker dermed det samme som prosjektet «Bærekraftig økonomi» kom fram til i Norge tidligere i år: dagens energisløsing i i-landene er så stor at det kan være penger å tjene på å redusere CO₂-utslippene, som fører til oppvarming av atmosfæren.

– Vi hilser konklusjonen velkommen. IPCC er et stort forum, som kommer med konservative konklusjoner som alle forskerne kan enes om. Her

er IPCC på linje med vår egen rapport, sier Pål Føyn Jespersen, konsulent i prosjektet «Bærekraftig økonomi», til N&M Bulletin. Han mener IPCC har et optimistisk syn på spørsmålet.

– Politikerne må sette i verk de tiltakene som utløser enøktpotensialet. Det betyr at energiprisene må opp.

– Vil rapporten fra IPCC få konsekvenser for norsk og europeisk klimapolitikk?

– Det er et helt annet spørsmål, og krever at regjeringene tar inn over seg det rapporten faktisk sier. I Norge må vi slå hull på myten om at det er så få kostnader forbundet med at drivhuseffekten slår til her i landet. Antakelig blir det store endringer i klimaet, og økningen i temperaturen vil være smertefull også i Norge. Det er gambling å tro at den eneste konsekvensen av temperaturøkningen er at vi kan dyrke to avlinger i året, påpeker Jesper-

sen.

Store variasjoner

Klimapanelet består av flere hundre forskere, og skal presentere sin andre hovedrapport i desember. Men arbeidsgruppene som lager de forskjellige delene av rapporten er allerede så å si ferdig med sitt arbeid. Det er den danske avisen Information som nå bringer utdrag av konklusjonene.

Arbeidsgruppene peker blant annet på at det kan bli store variasjoner i klimaendringene fra region til region – og at faren stiger for raske og uforutsette klimaendringer, for eksempel om havstrømmene endrer retning.

«Selv om sikkerheten ved regionale forutsigelser stadig er lav... er potensielt farlige forandringer identifisert, inkludert perioder med ekstremt høye

temperaturer i visse regioner, flodbølger og tørkeperioder», siterer Information fra rapporten.

Norge uenig?

FN-panelets konklusjoner går på tvers av det den norske regjeringen sa da den la fram klimameldingen tidligere i år.

«Det er etter regjeringens mening ikke mulig å legge opp til en politikk nå som vil sikre en stabilisering i CO₂-utslippene», sa Thorbjørn Berntsen da han presenterte meldingen 1. juni. Statsråden antydte at de norske avgiftene måtte økes fire til fem ganger for å stabilisere utslippene. Flere opposisjonspartier og miljøorganisasjoner har bestridd regjeringens holdning på det punktet.

Klimameldingen er nå til behandling i Stortinget, og skal debatteres i nasjonalforsamlingen over nyttår.

Varmerekorder i oktober

Med 25 grader Celsius 9. oktober, satte Sunndalsøra norgesrekord for høyeste temperatur i oktober. Østlandet opplevde den varmeste oktober siden 1961. Også England hadde rekordvarme i forrige måned.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

En oppsummering fra klimavetenskapen ved Det norske meteorologiske institutt, viser at det var til dels betydelig varmere i Sør-Norge i oktober enn vanlig. I Troms og Finnmark var temperaturen noe under normalen.

«I Sør-Norge var måneds-

temperaturen meget høy. Den har bare vært høyere tre – fem ganger siden målingene startet, og senest i 1961», heter det i oppsummeringen fra meteorologene. I Østlandsområdet lå temperaturen mellom 2,5 og tre grader Celsius over normalen.

England opplevde sin varmeste oktober siden målingene startet i 1659. Med temperaturer på 16 grader Celsius begynte planter i London på sin andre blomstring senhøstes.

Rekordvarmen i England er ifølge engelske aviser fire grader høyere enn normalt, og har forvirret planter og dyr. Flere sommerfuglarter er lurt av det milde været til å tro at det nå er vår igjen, skriver The Times.

Den norske Amerikalinje AS
(Norwegian America Line)

JOH · JOHANNSON
-kjent for god kaffe siden 1866

EVERGOOD

AI

Peter Opsvik as
Pilestredet 27 H
N-0164 Oslo
Norway

Vaskerbussen – sparer diesel

Ved å vaske bussene grundig to ganger i året, skal Bærumsbuss AS spare 53 000 liter diesel i året. Busselskapet har gjennomført en miljøanalyse som resulterte i flere konkrete forslag til miljøforbedringer og redusert drivstofforbruk.

– Vi har begynt å spyle bussene under. Første gang vi gjorde det, veide vi bussen før og etter vask og fant ut at den var blitt 350 kilo lettere, sier Johan Stene i Bærumsbuss til N&M Bulletin.

Vasken reduserer drivstofforbruket med drøyt tre prosent. I følge bladet Transportforum utgjør dette 140 000 kroner i året.

Fjernet PCB

Statnett har nå fjernet alt utstyr som inneholder miljøgiften PCB, skriver News-wire.

- Utvidelse av skytefelt gir forørkning

To skytefelt i Troms kan bli utvidet av Stortinget uten at miljøinteressene har fått mulighet til å uttale seg. En sak på størrelse med Alta-utbyggingen, mener Naturvernforbundet.

N&M Bulletin
Audun Garberg

I desember skal Forsvarsdepartementet legge fram en stortingsproposisjon om sammenslåing av Mauken og Blåtind skytefelt i indre Troms, noe som vil legge beslag på 34 kvadratkilometer i tillegg til de eksisterende områdene. Og det kan bety at bruken av områdene endres.

– Det blir hevdet at dette bare er en sammenbinding av de eksisterende skytefeltene, men i virkeligheten er det en

total forandring i bruken av feltene, sier Hans Prestbakmo i Naturvernforbundet i Målselv til N&M Bulletin.

Han reagerer kraftig på at naturverninteressene ikke har fått uttale seg til dem som har vært på befarings i området. Det gjelder blant annet forsvarsmister Jørgen Kosmo.

Sammenbindingen av de to feltene skal etter planen behandles i Stortinget i første kvartal 1996.

– Det legges opp til at saken skal kjøres gjennom i Stortinget uten at komiteen har vært på befarings og sett området når det ikke er dekket av snø, sier Prestbakmo.

- Forørkning

En vei på 60-70 kilometer er planlagt bygd i området. Langs veien skal en sone på 500 meter settes av til øvelser.

– Det vil ikke ta lang tid før dette området blir ødelagt av

slitasje fra blant annet tunge beltekjøretøy. Dersom dette skjer vil et område på 70 kvadratkilometer bli fullstendig forørknet, sier Prestbakmo. Han mener saken har like store dimensjoner som Alta-utbyggingen.

Stabssjef i Forsvarets sjette divisjon, oberst Odd Tangen, avviser at konsekvensene av sammenslåingen vil bli så alvorlige.

– Vi får stadig vekk mer mekaniserte og beltegående våpensystemer. Dagens øvingsmuligheter er svært utilfredstillende, sier Tangen.

Sammenslåingen av de to skytefeltene vil gi Forsvaret mulighet for å øve på eget område. Dermed blir antall øvelser på privat grunn redusert, og bruk av beltekjøretøy kan flyttes fra E6 inn i feltet.

– Totalt sett er dette en løsning som sparer naturen, konkluderer Tangen.

U-land hindrer miljøgevinst

Wien-konvensjonen, som har til hensikt å beskytte ozonlaget, fyller 10 år i desember. Det er et jubileum til ettertanke. I-landenes utfasing av ozonnedbrytende stoffer er i ferd med å bli spist opp av økt freonbruk i u-landene.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

I begynnelsen av desember møtes landene i Wien-konvensjonen til en ny revisjon. Hensikten er blant annet å se om det er mulig å føye to nye stoffer, HKFK og metylbromid, med på listen over stoffer verden vil bli kvitt.

Det er sikkert mulig for de rike landene. I-landene har gjennom den såkalte Montre-

al-protokollen allerede blitt enige om en gradvis avvikling av HKFK fram til år 2030, og i tillegg holde bruken av metylbromid på samme nivå som i 1991.

For u-landene, hvor blant annet metylbromid brukes til sprøyting, er det sannsynligvis ikke like greit. Den fattige delen av verden klarer ikke holde vestens takt i utfasingene. Dette bekrefter underdirektør Håvard Thoresen i Miljøverndepartementet.

– Etterhvert som tilleggsprotokollene har blitt underskrevet, i Montreal i 1987, og i London i 1990, har flere stoffer kommet med og flere u-land falt fra, sier han til N&M Bulletin.

Vesten har ansvar

Tall fra FNs miljøprogram (Unep) vitenskapelige panel, viser at dersom u-landene fort-

setter å bruke HKFK og metylbromid i samme takt som nå, kan virkningen av det arbeidet som hittil er gjort, være «spist opp» om tredivet år.

Om forbruket øker, vil klorinnholdet i stratosfæren øke dramatisk i de kommende årtier. Ifølge den svenske avisen MiljøAktuelt vanskeliggjøres avviklingen av KFK ved at i-landene dumper gammel freonbasert teknologi i u-land.

I tillegg er det ikke bare u-landene som har problemer. Heller ikke Russland klarer å opprettholde sine forpliktelser. Som om ikke dette var nok, begynner mange av landene i vesten å vakle i beslutningen om å hjelpe u-landene med penger. Ifølge Montreal-protokollen skal rike land være med å hjelpe de fattige landene med å betale regningen, skriver den svenske avisen.

- Øk bensinavgiften!

Økt bensinavgift kan redusere de danske utslippene av CO₂ med 20 prosent, mener det danske Transportrådet.

Å øke bensinavgiften vil være den mest effektive måten å redusere utslippene av klimagasser, konkluderer Transportrådet, som er rådgiver til regjeringen og Folketinget i trafikkpolitiske spørsmål.

11 kroner

Avgiften bør øke til sju danske kroner per liter bensin, for å ta inn igjen reduksjonen i andre bilavgifter. Dermed vil bensinprisen være på 11 danske kroner, skriver den danske avisen Information.

Ifølge Transportrådet vil økt bensinavgift « redusere både bilsalget og kjøremengden, og endre bilparken i energiøkonomisk retning. »

Miljøkalender

6. – 17. november: Parts-konferanse om konvensjonen for biologisk mangfold, i Indonesia.

15. – 17. november: Konferanse om miljøvernpolitikk og miljøvernorganisering mot år 2000, Voss. Arrangert av LOS-senteret. Mer info: 5554 8441.

20. november: Seminar om miljøkommunikasjon i Stockholm. Arrangert av Miljørapporten, tlf: +46 – 8 – 243 480.

22. – 23. november: Naturgasskonferansen, Trondheim. Arrangert av Norsk petroleumsforening, 7354 0326.

23. – 28. november: Årsmøte i Friends of the Earth International, Togo.

29. november: Kvalitet og miljøkonferanse, Oslo. Arrangert av Rank Xerox. Mer info: 800 32 500.

30. november – 1. desember: NGO-seminar om rene industriproduksjon, Wien.

4. desember: Seminar om handelsdiskriminering og miljøvern, arrangert av Senter for utvikling og miljø, 2285 8900.

5. – 6. desember: Nasjonal konferanse om transport og biologisk mangfold, Sundvolden. Arrangør: Samferdselsdepartementet, m.fl. Mer info: 2207 3468.

11. – 15. desember: FNs klimapanel møtes i Roma, for å godkjenne panelets andre rapport om globale klimaendringer.

12. – 13. desember: Nasjonal konferanse om bærekraftig utvikling, Oslo. Arrangert av Norges forskningsråd. Mer info: 2203 7343.

2. – 3. februar: Miljøheime-

N&M Bulletin retter

Inge Lorange Backer er ekspedisjonssjef i Justisdepartementet, og ikke i Miljøverndepartementet, slik vi kom i skade for å skrive i nummer 17.

Grønn politikk?

Brasils regjering lanserer nå et prosjekt hvor det offentlige bare skal finansiere tiltak som bevarer miljøet, skriver Reuter. President Cardoso hevder at regjeringen ikke lenger vil støtte prosjekter som bare tenker profit.

POLAR KULDESERVICE AS

Sørenga 1 - 7032 Trondheim

Service på de fleste typer kuldeanlegg

Salg - Montasje

Sentralbord 73 93 28 00
Vakttelefon: 94 78 94 77

Tøy – Møbler – Tekstiler – Pussefyller
Hvitevarer – Makulatur

Tømming av leiligheter – dødsbo.

FreteX er en arbeidsmarkedsbedrift hvor yrkesrettet attføring står i fokus.

Du er alltid velkommen til en lønnsom handel.

DINE GAVER HJELPER OSS Å HJELPE ANDRE!

TELEFON 51 57 11 00 – FAX: 51 57 06 70

Internasjonalt forskningssamarbeid mellom 19 nasjoner. Spisskompetanse innenfor sikkerhetsteknologi, materialteknologi, menneske-maskin systemer, prosesskontroll og markedsbasert kraftomsetning.

MILJØBEVISST PRODUKSJON!

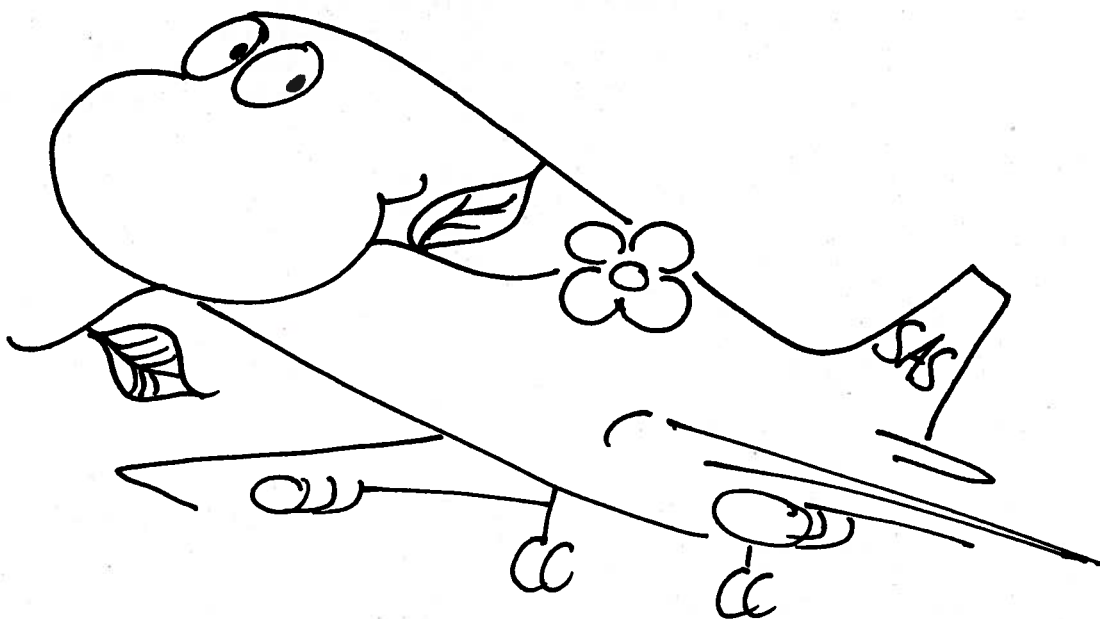
IFE utfører analyser med hensyn på energiforbruk og foreslår konkrete tiltak for energiøkonomisering og produksjons-optimalisering.

IFEs kompetanse bygger på praktiske erfaringer fra komplekse produksjonsanlegg og forsøk i egne laboratorier for kjemiteknikk og prosesskontroll.

Vil du vite mer? Ta kontakt med våre spesialister P.C. Lund eller K.W. Mathisen og be om uforpliktende tilbud på en enøk-analyse av din bedrift.

Henv. Institutt for energiteknikk
OECD Halden Reactor Project
PB 173, 1751 Halden. Tlf 69 18 31 00

Ingen vet når det helt resirkulerbare flyet kommer....

men inntil den tid gjør vi alt fra å sortere avfall til å fly mer stille-
gående og "renere" enn noensinne.

SAS har høy prioritet på miljøarbeid. Målet er at vi i løpet av noen få
år skal ha utviklet flyindustriens mest omfattende og gjennomtenkte
miljøprogram.

Allerede i dag har vi kommet et stykke på vei. Ett eksempel er at
vi maler og vasker våre fly på en ny måte, som krever betydelig
mindre løsemiddel enn tidligere. Ett annet er, at vi kildesorterer alt
avfall – både ombord og på våre kontorer.

Men kanskje det aller viktigste - nå begynner en ny utskiftning
av våre fly. Dette er en mangemilliardsatsing som kommer til å gi
både mer stillegående fly og mindre luftforurensning i fremtiden –
miljøfordelene hos Boeing 737-600 veide ekstra tungt ved valget av
nye SAS-fly.

Høy sikkerhet og punktlighet har alltid vært viktige kjennetegn
for SAS. Nå øker vi også vårt engasjement for å skape
flytransport med færrest mulig ulemper for miljøet.

SAS